

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.- Väljamaale Emk. 1760.-
1. juulini " 380.- " " 760.-

Toimetuse: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide. Tallinnas, 1. detsembril 1923. Nr. 41.

Sisu: Toimetuse kommentaar. H. S.: Kriis. Tartu tööstus ja tema „patriotism“. Eesti Panga laenuud. Broker: Eesti esinemine väljamaa näitusel. Kaupmeeste liidu märgukiri rahaministrile. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 30. novembril 1923.

Kriisi põhjustest. Nagu „E. M.“ rahaturu ülevaate kirjutaja minevases numbris märkis, elab Eesti rahvamajandus praegu kriisi kõige teravamast ajajärku üle. Sellepärast on ka väga loomulik, et „süüdlaste“ otsimine päevakorral on, ja et iga mõtte tagant, mis kriisi puhul avaldatakse, otsekoheseid isiklikke süüdistusi välja loetakse.

Rahvamajanduse ja eramajanduse vahel on aga see vahe, et viimast teatud keskkohast juhtida võidakse ning sellepärast kõik tema äpardused juhtide arvele võib kirjutada, kuna aga rahvamajandus niisuguste nähtuste hulka kuulub, mis paratamata seaduste järele liiguvad ja mida sellep. täiesti võimata on mingisugusest keskkohast täielikult juhtida. Rahvamajanduses tegutsevad mitmesugused jõud ja mõjudid, mille üle ühelgi keskkohal täielikku kontrolli olla ei saa. Sellepärast on rahvamajanduse nähtused alati mitmesuguste tegurite üldtagajärg, mis ühestki üksikust tegurist otsekohe ära ei olene. Kui meie sellelt seisukohalt praegust kriisi analüüsima hakkame, siis võime tagant järele kaunis täpselt neid üksikuid faktorisi märkida, mis meid kriisi on viinud, kuid objektiivselt võetult on raske ühe või teise faktori kohta mingisuguseid süüdistusi tõsta, sest süüdistuse tõstmiseks peab enne teada olema, et teatud juhtumistel võimalik oli olusid silmas pidades teisiti talitada, kui on talitud. Kriisid on nii vanad kui kapitalistiline majandus, nende mehhanism on majandustegelastele täielikult selge, kuid

siiaajani ei ole kõige selle selguse peale vaatamata veel mitte korda läinud kriisi-leid kõrvaldada. Nende kõrvaldamine oleks võimalik ainult sel juhtumisel kui rahvamajandust niisama ühest kohast juhtida saaks, kui seda eramajanduses tehtakse. Seni korduvad vilja ja nälja aastad igalpool paratamata järjekindlusega.

1921. aastal, kui kogu ilm raske majandusliku kriisi all kannatas, saime meie sellest võrdlemisi kergesti üle ja võib isegi ütelda, et meil temast kasu oli, sest Eesti kaubatagavarad olid sõja tagajärjel viimase võimaluseni tühjaks pumbatud ja neid saadi madalate ilmaturu hindade juures täiendada. Teiselt poolt voolas sama aasta jooksul Eestisse suurejooneliselt Vene väärtusi sisse, mis Eesti ostujõudu ilmaturul tähtsalt toetasid. Ka ei olnud meie ekspordi resursid sõja ajal täielikult ära kaotatud nii et meie ka sel alal rohkem välis-
turgudele saata suutsime. Sinna juure tuli veel võrdlemisi hea viljaaasta, nii et meie 1922. aasta esimesel poolel vilja ülejääki võrdlemisi kasulikkudel tingimistel nälgivale Venemaale saata võisime.

Eesti marga langemise protsess oli alles 1921. aasta teisel poolel seisma jäänud, nii et siseturu ja välisuru hinnad veel ei olnud suutnud tasakaalu saavutada. Sellepärast oli igasugune eksporteerimine veel kaemat aega võrdlemisi suurte kasudega ühendatud. Siseturg neelas igasugust pakutavat kaupa ahnelt ja kõrgete hindadega, mis ka importööride tegevuse õige kasutoovaks tegi. Ekspordist saadud valuuta hulgad, niisama ka Venemaalt juurevoolavad väärtused tekitasid valuuta turul paku-

mise, mida Eesti Pank selleks ära kasutas, et oma valuuta tagavarasid suurendada. Kuna need tagavarad suurenesid ei olnud temal iseäralist põhjust laenude andmisega kitsi olla. Niihästi importöörid, kui eksportöörid, kui ka kohalikud produtsendid said laenusid võrdlemisi vabalt ja madala protsendiga, mis kapitaali teenimisvõimalusega mingisuguses normaalvahekorras ei olnud. Iga mees, kes raha laenata sai, tarvitas selle võimaluse ära, sest et kapitaaliga teinida sai. Sellest tekkis loomulik ettevõtlikuse tung, mis avaldus igasuguste äride ja ettevõtete kiires juurekasvus. Siia juure seltsis hüüdsõna: „produtseerida võimalikult kõik kodumaal“, mis meie väliskaubanduse bilansi pidi parandama ja mille tagajärjel igasuguseid tööstusettevõtteid nagu seeni pärast vihma tekkis, ilma et Eesti turu normaal tarvitusvõimega oleks rehkendatud. Asutati ettevõtteid, kalkuleerides ainult tolleaegsete hindadega ja turul olemasoleva nõudmisega, ilma et selle nõudmise suurust oleks arvesse võetud. Nüüd oleme meie varustatud shokolaadi-, tubaka-, seebi- ja teiste vabrikutega, mille aastane produktsioon kaugelt üle ulatab meie tarvitusest. Isegi olemasolevatele seisvatele metallivabrikutele on uusi juure tekkinud. Üldisele äri ja ettevõtte palavikule seltsis lisaks riigi ettevõtlikus, mis avaldus miljonilistes tellimistes ja ehitustes, raudteedel, põlevkivi ja turbatööstuses. See oli iseenesest rõõmustava nähtuse tagajärg, et riigi majapidamine suure ülekaalu sissetulekute ja väljaminekute vahel andis. Viimane asjaolu andis riigikogule põhjust ja julgust riigi toetavat kätt pakkuda igal alal, kus kapitaalipuuduse pärast tegevus takistatud oli, niihästi riigi enese majapidamises kui ka eraettevõtetes. Läänud aasta suurt ülejääki ka tänavuses eelarves uuesti diskonteerides anti vabal käel lisakrediite, mis kaugelt üle ühe miljardi marga ulatavad.

Olemasolevate ja asutatavate ettevõtete põhikapitaale ei saadud mitte loomuliku kapitaali kasvamise teel, vaid neid muretseti laenates pankadelt. Üleelatud tõusuajaga kui alalise nähtusega arvestades laenasid pangad vabalt. Selle peale vaatamata, et hoiusummad väga visalt kasvasid, ei olnud rahapuudust tunda, sest et Eesti Pank toetudes oma suure kogutud valuuta reservi peale vahetpidamata uusi pangatähti emiteeris.

Pööre tuli käesoleva aasta kevadel, avaldudes esialgu vaevalt silmapaistvates tundemärkides. Kui Eesti Pank veel vara

kevadel valuuta kurse alla surus, et pakutavat valuutat odavalt ülesosta, jäid suured valuuta pakkumised tulemata; selle vastu hakati Pangast varsti valuutat ostma ja Pank oli sunnitud samm-sammult kurssisid tõstma, jäädes esialgu kavatsatud uue kuldrahaüksuse kullapunktide piiridesse. Sisseveo ülekaal läks iga kuuga suuremaks ja ehk väljavedu küll järjekindlat kasvamist näitas, jäi ta sisseveost kaugemale maha. Valuuta läks sisseveo katmiseks Eesti Pangast välja ja järele jäid ainult määratumad hulgad Panga poolt liikvele lastud pangatähti, mille liikumine tihtipeale ainult selles seis, et väljamaksu kassast sissemaksu kassasse minna valuuta ostuarvete õiendamiseks. Sel ajal ilmusid „Eesti Majandus“ esimesed hoiatavad artiklid Eesti Panga inflatsiooni poliitika kohta, mida aga tol korral sugugi tõsiselt ei võetud. Hiljem leiti küll, et kraan on lahti unustatud ja et kord tarvis on ainult energiliselt käänata, et seda kraani sulguda. Pärastised kogemused on näidanud, et see sulgumine kaugeltki nii kerge ei olnud.

Raha ja krediidi inflatsioon (meie kriipsutame iseäranis alla et meil praegusel korral tegemist ei ole mitte ainult paber raha inflatsiooniga, vaid et siin mõõduandvaks kõrvalteguriks on olnud ka krediidi inflatsioon suureviisiliselt Eesti Panga poolt, kes resursina on tarvitanud riigi hoiusummasid ja vähemal määral väljamaa kapitaali sissetoomine ja tarvitamine erapan-kade kaudu), sünnitas siseturul nõudmise kaupade järele, mille tagajärjel kaupade hinnad tõusid. See hinna tõus andis tõuke impordile ja osalt ka produktsioonile, seni kui kauba pakkumine nõudmistest mööda jõudis, mis paratamata tulema pidi, sest et Eesti Pank ja ka teised pangad krediitide andmist sunnitud olid kitsendamata. Kuid enne, kui krediidi kitsendused mõjuma hakkasid, lõppesid Eesti Panga valuuta tagavarad ära, mille tagajärjel meie praegu peale kõikide muude kriiside veel marga kriisi üle elame. Valuutat saab juba mitmendat päeva pankadest väga piiratud arvul, mille tagajärjel Viru turu kurs jälle päevakorrale on tekkinud.

Seisukord ei oleks pooltki nii raske, kui mitte terve hulk mitmesuguseid ebasoodsaid tingimisi korruga tegevuses ei oleks. Halb viljaaasta rusub kõige suurema tarvita-ja ostujõu alla ja läbipääsematu teede pärast ei saa talumees ka olemasolevat ostujõudu kasutada.

Vihmane suvi takistas kuni kõige viimase ajani metsa ekspordi. Sula maa peale tulnud lumi ei anna kuigi häid väljavaheteid metsamaterjaali metsade väljavedamise suunas. Üks Eesti suurematest tööstussaaduste tarvitajatest – Venemaa – tõmbab oma ostusi nähtavasti iga kuuga koomale. Ni on kõik tingimised olemas, et raskusi meie majanduses süvendada. Muidugi ei ole meil mingisugust põhjust liig pessimistlikult tulevikku vaadata ja mingisugust üleüldist kokkuvarisemist kartma hakata. Kriis on kapitalistliku majanduse loomulik kaasnähtus, mida rahvamajandus, kui niisugune kergesti üle elab, ehk tema all küll üksikuid nõrgemaid majapidamisi kokku variseb. Iga üksik ettevõtja ja ettevõtjate rühm vaatab arusaadavalt oma huvide seisukohalt asja peale ja arvab enesel õiguse olevat etteheidete tegemiseks. Sellelt seisukohalt tuleb ka „E. M.“ tänases numbris ilmutatavat Tartu vabrikantide ühisuse kirja hinnata. Tartu vabrikandid on täiesti õigustatud nõudmas, et nemad krediidivõimulised on ja et neil õigus on krediiti saada, sest nende varandused on mitukorda suuremad kui nende kohustused. Kuid ajalehtede teatel on neil 30 miljoni marga eest valmiskaupasid ladus, mida nad realiseerida ei saa, ja mispärast nad sunnitud on Eesti Pangalt uusi krediite 10 miljoni marga suuruses paluma. Kuid Tartu vabrikandid eksivad täiesti, kui nad arvavad, et nad rahvamajanduslikult õigustatud on seda krediiti saama, sest praegustel oludel tähendab krediidi andmine ainult uute kaupade ladusse valmistamist, mille realiseerimiseks vaevalt suuremad võimalused on, kui juba ladus olevate kaupade realiseerimiseks. Mitte uusi krediite ei tule Tartu vabrikantidel otsida, vaid vanu kaupe realiseerida. Tallinnas on vabrikud olemas, mille väärtus võib olla sada korda suurem on kui kõikide Tartu vabrikute väärtus ühte kokku. Nendel oleks niisama suur õigus oma vabrikute väärtust silmas pidades krediiti nõuda, kui Tartu vabrikantidel, ja ometi saab igaüks aru, et krediidi andmine sel juhtumisel täiesti lootusetu asi on. Siin tuleb varanduse väärtuse ja krediidi võime vahetada veel teravamal kujul nähtavale kui Tartus.

Tartu vabrikantidel on ka õigus, kui nemad ütlevad, et Eesti pankadel ei ole anda ja Saksa pangad ei taha anda, mispärast nende lootus olla pöördud Eesti Panga poole. Kuid kahjuks ei ole ka Eesti Pangal anda, sest et keegi Eesti Panka

praegu raha ei too ja et tema omad tagavarad otsas on. Kui Eesti Pank aga enesel õiguse arvab olevat uut paberit trükkida, siis võib tema ju küll üksikuid ettevõtjaid ajutiseks hädast välja aidata, kuid seisukorra lahendamiseks ei aita see mitte kaasa. Kriisist välja pääsemiseks on seni teada ainult üks tee, mis küll roosidega riputatud ei ole – see on vanade kauba tagavarade realiseerimine ja uute produtseerimise ja sissevedamise kitsendamine.

Praegust marga kursi langemist tuleb meie arvates võtta kui ajutist nähtust, mis tingitud on sellest, et importööridel veel impordi õitseajast järele jäänud valuuta nõudmist tuleb rahuldada ja tellimiste eest maksta, mis esmalt tehtud. Niipea kui see likvideeritud, tõmbab ennast ka arvatavasti import koomale ja jääb valuuta nõudmine vähemaks, kuna teiselt poolt siseturul püsiv raha puudus sunnib neid realiseerimisele, kellel valuuta tagavarasid on.

Viimaste aastate kriisid kõigil maadel on näidanud, et nende kaasas käib sisemaa valuuta tõusmise tendents, mis arvatavasti ka meil mõne aja pärast läbi lööb.

Põhjendamata näib küll olevat meie korrespondendi H. S. arvamine Tallinna tolliaitades manufaktuuri kauba tagavarade finanseerimises Eesti pankade poolt. Kogutud andmete põhjal tuleb arvata, et siin tegemist on mitmesuguste konsignatsiooni kaupadega, mille sisseveo finanseerimisest Eesti pangad mitte ei ole osa võtnud. Muidugi ei taha meie sellega ütelda, et tolliaitades kaupa ei ole, mille alla Eesti rahasutuste krediidi summasid ei oleks maetud.

Kriis.

H. S.

Maksab küll vaevalt sõnu kulutada selle üle, et kogu meie majandus praegu kriisi üle elab, nagu meie seda seni veel läbi elanud ei ole. Pikad näod, missuguseid igal pool ees leiad, üldine rahulolematu — need on asjaolud, mis räägivad selgemat keelt, kui pangabilansid, väliskaubanduse statistika ja viljasaagi andmed.

Ajad on rasked, pangad ei anna enam raha, kauplemine on takistatud, tööstus tõmbab end koomale ja vili seisab suuremalt jaolt hävinemisele määratud väljadel. Huvitav on nüüd selle kriisi põhjuseid uurida. Teiselt poolt aga ka kindlaks teha, keda ärimehed kriisi tekkimises süüdlaseks peavad.

Liig sagedasti kuulukse arvamist, et praeguse ärilise kriisi peapõhjuseks on Eesti Panga krediitpoliitika, või täpsemalt – selle poolt tarvitusele võetud krediitide vähendamine. See küsimus on viimasel ajal ajakirjanduses palju tähelepanu leidnud, ometi näitab mulle, nagu poleks teda mitte küllalt põhjalikult käsitatud. Kõige huvitavam, mis selles küsimuses avalikkuse ette on jõudnud, on artikkel „Eesti Pank kaitse seisukorras“ ajakirjas „Eesti Majandus“, mille ka „Päevaleht“ ära trükkis. Autor polemiseerib seal peaaesjalikult Lõuna-Eesti majandusliste ringkondadega (Tartu), kes „Postimehes“ sõjalipu Eesti Panga vastu ülestõstnud olid, sest et viimane neile enam krediiti ei andvat. Artiklis tähendatakse, et laenusummad Eesti Pangas mitte vähenevad ei ole, vaid ainult aeglasemalt kasvanud kui varem. Ühel majandusnõukogu koosolekul näitas Eesti Panga direktor hra L. Sepp andmete varal, et aprillist saadik kõikidele majandusharudele krediite umbes 50% võrra on suurendatud ja et muu seas tööstusel praegu pangas umbes 20% enam krediite olla kui aprillis. Siin näib mulle vastolu peituvat; hra Seppa poolt ette toodud vastuvaidlemata andmete peal põhjendavate asjaolude ees küsid endalt: on siis kriis, mida praegu läbi elame, ainult ettekujutus ja kuidas tuleb iga teine inimene, keda kohtad tänaval, selle peale et seletada, Eesti Pank vähendada krediiti? –

Seda mõistatust võib ainult üht viisi seletada. Peab välja minema Eesti Panga poliitikast 1922. aastal, kus uute ettevõtete loomine meie juures täies hoos oli ja kus seda krediidi andmisega Eesti Panga poolt täies ulatuses toetati. Haruldaselt hea majandusaasta (1922) õigustas kõige paremaid lootusi tuleviku jaoks, mis igatahes enesepettuseks kujunesid. Suur hulk nendest ettevõtetest sattus osalt äriajamise oskamatusesse tõttu, osalt turu puudumise tagajärjel raskustesse ja kujutab endast nüüd Eesti Panga suhtes võlglaste kogu, keda see kas edasi toetama ehk saatuse hooleks jätma peab. Silmatorkavalt väike arv seni teatavaks saanud maksujõetusi laseb arvata, et pank esimese tee on valinud ja ametis on tekkinud aukusid hädapärast kinni toppima. Aitab näitusena nimetada „E. Majanduses“ ette toodud juhtumist elektriijaamaga Lõuna-Eestis. Kui Eesti Pank sellesse ettevõttesse kolm korda rohkem raha mattis kui esialgu ettenähtud oli, siis on see tema asi; on ta kindel, et oma raha kasutoovalt mahutas, siis võib ta ka

veel rohkem anda, – kuulub aga ettevõtete „mädade äride“ kilda, siis ei ole midagi vähem lubatud ja rahvamajanduse seisukohalt suuremat viga, kui igavesti kestev aitamine. – On tarvis ainult pilku heita nendele vaevaga kokkulapituid bilansidele paljudes ettevõtetes või jalutuskaiku teha mõõda Viru tänavat, et näha, kui palju mada peitub nende hästikõlavate nimede all nagu „eksport-import“. Kui konstateerivad soliid firmad – igaüks oma ette – et neile krediiti vähendatud on, kui aga teiselt poolt antud laenude kogusumma kasvanud on ja nagu „Eesti Majandus“ seda tõendada teab, uusi kliente enam juure ei tule, siis on selge, et üksikud firmad krediitisaamise suhtes teiste kulul eesõigustatud on, kus juures küll paljudes juhtumistes „toetusaktsioonidega“ tegemist on.

Mitte tuntavas krediidi vähendamises ei seisa Eesti Panga süü, vaid tema nõrgas poliitikas nende ettevõtete suhtes, kes oma olemisõigust tõendanud ei ole ja kes vähe väljavaateid pakuvad tuleviku jaoks. Ta on küll oma eelmisel aastal tehtud vigadest aru saanud, kuid ei ole nendest järeldusi suunnud teha. Eelpool nimetatud artikli autoril on täieline õigus, kui ta ütleb, et krediidiandmisega senini veel kusagil kriisist ülesaadud ei ole, seda aga küll lugemata kordi on süvendatud. Halastamata väljaastumine kõigi ebasoliidide firmade vastu näib hädapärast tarvilik, kuigi see alguses suuri segadusi ja komplikatsioone esile tooks. Algas on raske, seda tuleb aga teha, – ei ole teist teed väljapääsemiseks sellest aegapidi siduvat iseloomu omandavast kriisist.

Ef praegune silmapilk selle puhastuse ettevõtmiseks kohane on, ei järgne mitte ainult sellest, et viivitamine asja aegamööda halvemaks teeks, vaid ka veel teistest põhjustest. Praeguse majanduskriisi õige põhjus ei seisa mitte riigipanga krediitpoliitikas, kuigi see alguses kriisi tekkimises kaasa on aidanud, vaid täielises rahvamajanduse seaduste mittetundmises paljude meie „uute ärimeste“ ringkondades. Seadusi pakumise ja nõudmise, valmistuse ja tarvituse kohta ei ole need ettevõtjad mingil viisil arvesse võtnud, ega võta ka praegugi, pärast seda, kui riigipank õieti aru saades, kuigi mitte täiel määral selle äritegemise kasvamisele teele ette on asunud.

Millest tuleb see igakuune sisseveo ülekaal umbes 300 milj. marga võrra? Üks kaupmees varustab end mingisuguse kaubaga

väljamaalt, ütleme – riidetagavaraga, teine arvab parema ja odavama allika leidnud olevat ja teeb sedasama, kolmas näeb end selle läbi hädaohus ja laseb samuti riidetulla, ütleme mõnda paremat sorti, ja nii ikka edasi. Mis on selle tagajärg? Tagajärg on see, et praegu Tallinna tolliaitades riidekaupa loe ja kirjuta ühe miljoni naelsterlingi väärtuses, s. o. poolteise miljardi marga eest, tähendab umbes 1500 marga eest hinge pealt kogu rahva kohta seismas on, kaup, mille eest toll maks-mata (krediidi puudusel!) ja mis kõik Eestis turgu peab leidma. Sellest ühest näitusest jätkub, kuigi neid veel palju on.

Meie maa ostujõu ülehindamine on meil harilik nähtus ja selles lootuses veetakse sisse – iseäranis muidugi mingi tollikõrgenduse eel, nii et viimase mõju tuntuvalt hiljem esile pääseb.

Mis puutub nüüd maa ostujõusse, siis on väljavaated selles suunas tuleviku jaoks väga vähe rõõmstavad. Meie maa elanikkudest on suurem osa talupojad, kelle ostujõud viljaikalduse tagajärjel tuntuvalt on vähenenud ja kes järgmise lõikuseni kõige suuremate raskustega võitlema peavad, et endid vee peal hoida. Need tulevad jär-jelikult arvesse ainult kui kõigehädaliste tarbeasjade tarvitajad, mis üle selle, see jääb küll ladudesse seisma, sest raske põllumajandusline aasta ei jää kahtlemata mõjuta ka linnaelanikkude ostujõu peale.

Lõpuks veel mõni sõna tööstuse seisukorrast. Seni kui ei ole tegemist vanade soliid ettevõtetega, kellel oma kindel turg, on oma tööstuse seisukord selle aasta jook-sul märksa halvemaks läinud. Uute turgude võitmine, samuti juba võidetud välis-turgude kaitsmine läheb konkurentsi tera-vamaksminemise tõttu ikka raskemaks; puuvilla ketrus- ja kudumisvabrikud on oma tegevust märksa piiranud, sest et turg, nagu eelpool tähendatud, väljamaa kau-baga üle on ujutatud; Vene tellimised pa-berivabrikutele jäävad ikka ja ikka vähe-maks, väljavaateid ei saa kuidagi roosilis-listeks nimetada. Ka siin puudub krediit, et sisseseadeid uuendada ja täiendada, mis on paratamata eeltingimine tagajärjerikka konkurentsi jaoks väljamaal. Selleks on aga summasid vaja, missugusid sisemaal ei leidu ja mis praeguste olude juures vae-valt ka väljamaalt sisse tuleks.

Ajad on rasked, – kuid kuigi mitte kergelt võidetavaid raskusi olemas, nagu eelpool nimetatud, siis võib ometi palju teha, et kriisist jagu saada.

Ja siin on riigipangal ohjad käes, sest et tal rahaturul valitsev seisukoht on. Olgu see diskontoprotsendi kõrgendamise abil, olgu see krediidi vähendamise abil vähe-kindlustatud ettevõtetele, – tal on võim, toetatult valitsuse ja rahvaesituse poolt, kelle arvamistest palju oleneb, juhtida ma-janduslist elu rööbastesse, nagu need te-male lihtsate majandusliste seaduste poolt ette kirjutatud.

Tartu tööstus ja tema „patriotism“.

„Eesti Majanduse“ nr. 37 on ilmunud artikkel, kus Tartu tööstusele pealekäimiste najal Eesti Panga kaitseks välja astutakse, seletades, nagu oldaks Tartus kibedasti ametis avaliku pealetungimise organiseerimisega Eesti Panga vastu. Meil ei ole teada need pealetungimise kavatsused, millest „E. Maj.“ jutustab, ei tea ka, missugused need asjaolud on, mis seesuguse pealetungimise põhjuseks peaksid olema. Võiksime sellepärast üsna rahulikult sõjakuulutamist ja võitluse algust kõrvalt pealt kuulama jääda, kui mitte tähendatud artikkel ise otsekoheseks sõjakuulutuseks ei oleks ja nimelt – sõjakuulutuseks Tartu tööstusele. Nimelt kirjutatakse artiklis muu seas:

„Seisukord on muidugi väga kurb, kuid kõige kurvem on see, et Tartu töös-tus oludekohaselt nii on korraldatud, et ta tööliste palkade maksmist ainult krediidi abil võimalikuks peab. Kogu seletusest paistab välja, et seda Tartus loomulikuks seisukorraks peetakse, kui vabrikud priskelt krediidiga töötavad ja kaupsid oma ja jällemüüjate ladudesse seisma valmistavad.

Kas tõesti kujutatakse Tartu vabrikutes ette, et ettevõtja patriotism ainult selles seisab, et riigi summadega tööstust eden-dada ja võib olla krediidi abil dividende maksta“.

Tartus valmistatakse suuremalt jaolt sise-turu jaoks. Kuid kogu aruandest paistab välja, et Tartu ettevõtjad turu küsimusega üldse tegemist ei tee. Nemad ainult valmistavad. Puudub ainult veel, et nad ka välisuru jaoks valmistamiseks krediiti hakkaksid nõudma. Valmistamine on kunst, aga võrdlemisi väike kunst. Palju suu-rem kunst on valmistada nii, et müüa saab“.

Kogu selle süüdistuse toon on niisugune, nagu oleks see üldse suur surmapatt, kui keegi Tartu tööstur Eesti Pangast krediiti läheb tahtma. Ometi aga ju pankade, eriti veel Eesti Panga, ülesanne selles seisabki, et rahaliikumist riigis loovate ülesannete kallale tööle juhtida, missuguseks tööstus igatahes rohkem on kui kauplemine. Ei saa ju ometi ette kujutada niisugust panka, kes raha ainult hoiule võtab ja selle eest protsenta maksab, aga teda kellegile välja ei laena.

Teine põhiheli kõne all olevas artiklis on see, nagu hingitseks Tartu tööstus ainult „riigi raha“ abil, millega ta isegi dividende maksab, ja nagu ei müüks Tartu tööstus midagi, valmistaks kaupasid ainult ladusse seisma.

Toome sellepärast siinkohal mõningad tõelised arvud (mis saadud töösturitele enestelt) ja mis natuke valgust heidavad selle peale, kuivõrd Tartu tööstus ainult riigi raha abil elutseb ja kui palju ta aastas kaupasid turule saadab ning ära müüb (seega siis mitte ladusse seisma ei jäta).

Nimelt kuulub Tartu ringkonna vabrikantide ühingu alla 31 ettevõtet, kus praegu töötavad 1383 töölist, kellele aastas 77.850.000 marka (ümarguselt) palka maksetakse. Nendel 31 tööstusel on oma kapitali (osa ja aktiakapitaale) ettevõtete alla mahutatud 224.118.000 (kinnitatud on nende varandused ligi 200 milj. eest), kuna ettevõtete varanduste praegune tõeline väärtus umbes 2 korda nii suur, üle 500 miljoni marga, mis ka loomulik, sest et vabrikute liikumata ja liikuva varanduse väärtus rahasummas raha kursi alanemise tõttu märksa kasvanud on. Ja kõige selle juures on samadel ettevõtetel laenatud raha tarvitada mitte rohkem kui 73 miljoni, oma varanduste väärtusega võrreldes seega siis umbes $\frac{1}{7}$, missugune määr ometi veel kaugeltki liig suur ei tohiks olla. Seega siis peaks põhjendamata olema „Eesti Majanduse“ süüdistus, nagu ei oleks Tartu vabrikutel enestel mitte midagi ja nagu töötaks nad ainult riigi rahaga.

Samad 31 ettevõtet valmistavad aasta jooksul ja müüvad ka ära oma saadusi 431 miljoni marga eest, seega – siis nad töötavad kogu oma varanduste väärtuse aasta jooksul umbes 1 korra läbi. Ligi 80 miljoni sellest saaduste hinnast läheb tööliste palkadeks ja ülejäävast 350 miljonist tuleb katta saaduste tooresainete hind, vabrikute varanduste amortisatsioon, laenude protsendid jne. jne. Need arvud võiksid sellepärast kaunis kindlasti tõendada,

et Tartu vabrikud „riigi rahaga“ mitte ainult priskelt ei produtseeri, vaid ka müüvad, ja et nad müüvad mitte üle määraste hindadega. Viimast tõendab omalt kohalt ka see, et nõudmine suurema hulga Tartu tehaste, töökodade ja vabrikute saaduste järele suurem on, kui seda praeguste rahaliste jõudude juures (kaubad tulevad müügihooja jaoks ja paratamatult ladusse valmistada) täita suudetaks.

Kui Tartu vabrikutel võimalus oleks kõike oma praegust läbikäiku nii korraldada, et nad müüvad ainult kas ettemaksetava või vähemalt kohe väljamaksetava raha eest, siis tunneks nad tarvidust laenu järele muidugi märksa vähem. Kuid see sugust võimalust ei ole kogu maailma tööstusel, liiati siis veel Tartu omal, kes siseturul ja ka väljamaaga võistleva peab. Nimelt müüb väljamaa tööstus oma saadusi Eesti turulegi suurte summade väärtuses võlgu ja kui Tartu tööstus seda mitte ei teeks, siis läheks küll suurem hulk tellimisi väljamaale. Iseäranis veel tänava, mil rahaliikumine üldse kitsam, mil põllu-meestel (kes Tartu tööstuse saaduste kõige suuremad tarvitajad) halva aasta tõttu raha vähem ja ka ärimehed, kellele krediite kitsendatud, rohkem kui kunagi enne kalduvad oma kohustuste täitmist pikendama.

Ekslikul kombel on viimasel ajal toonitatud, nagu tungiks Tartu töösturid eestkätt just Eesti Pangale kallale, et see neile laenu ei anna. Koguni vastuoksa: Tartu töösturid tunnistavad heameelega, et just Eesti Pank see on, kes neid viimasel ajal veel on toetanud. Kuid täitsa sihilik näib olevat Tartu mitte-Eesti pankade tegevus, kes viimasel ajal järjekindlalt Eesti ettevõtete vekslite diskonteerimisest keeldub, põhjendusega: Eesti Pank olla krediidid kinni pannud ja neil ei olla raha. Ja sellepärast jäävad Tartu töösturitele viimasel ajal viljatuks ka need summad, mis nad Eesti Pangast juure saavad, kuna nad sunnitud on nendega enamasti muulaste pankade poolt ülesõeldavaid kohustusi tasuma.

Kõige nende mitmete õnnetumate asjaolude kokkusattumise tagajärjel, aga mitte Eesti Panga liigvastutulematuse tõttu, on tekkinud see kitsik seisukord, millest Tartu töösturid praegu kõigest jõust väljapääsu otsivad. Et nad selles asjas eestkätt Eesti Panga poole pööravad, on ju täitsa loomulik: mitte-Eesti pangad praegu ei anna, vähematel Eesti pankadel ei ole anda. Eesti Pank aga, kes seni ajani Tartu tööstuse

päästja on olnud, on loomulikult ka ise sellest tugevasti huvitatud, et tema klientide tööstusline tegevus (millel pealegi turgu on) viljakamalt edasi võib minna; peale kõige muu on sellest kasu ka kogu meie majandusele.

Tartu töösturite soovid krediidi kõrgendamise asjas ei ole kaugeltki piiramatud, vaid nad loodavad, et 10 miljoni neid praegusest seisukorrast enam-vähem üle aitaks, kui seejuures ühtlasi ka raha ringkäiku natukene otstarbekohaselt korraldatakse. Töösturitele on liig otstarbekohatumad rohkearvulised väiksed lühikese tähtajaga kohustused, milledest vabanemine ettevõtete eduks suuresti kaasa aitaks.

Mitte sugugi ei näe T. töösturid oma patriotismi aga selles, et ainult riigi raha abil ladesse seisma töötada, vaid selles et kaupa võimalikult rohkem ja võimalikult elavalt ladust välja saata; ja just selleks läheb neile praegu toetust vaja.

Eesti Panga laenud.

Alamal avaldame järgmised Pangalt saadud täiendavad andmed Eesti Panga laenude kasvamise kohta käesoleval aastal lisaks andmetele, mis dir. L. Sepp Majandusnõukogus teatavaks tegi.

Üleüldse oli laenusid väljas 1. jaan. s.a. Mk. 2.814,9 milj. missugune summa tõusis 1. okt. Mk. 4.398,8 milj. peale. Juurekasv, oli seega Mk. 1.583,9 milj. ehk läbistikkü Mk. 176 milj. kuus.

Tähtsamate jaotuste kaupa oli laenusid välja antud (Milj. m-ka):

	1. jaan.	1. apr.	1. juulil	1. okt.
Tööstus . . .	1.282,8	1.595,1	1.850,1	2.033,0
Kaubandus	787,4	953,0	1.031,5	1.069,1
Rahandus . .	316,6	375,0	461,8	531,8
Omaavalitsus	140,3	131,8	155,5	167,5
Põllumajandus	68,7	127,8	198,3	238,1
Ehitus . . .	79,6	99,6	133,1	162,5
Kirjastus . .	43,9	50,9	51,5	59,9
Seltsk. asut.	13,2	18,9	24,4	28,2
Laevandus	51,0	59,0	63,0	63,4
Eraisikud . .	31,5	48,8	44,3	45,3

Laenude kasvamine protsentides:

	Aasta 1. veer.	2. veer.	3. veer.	9. kuu jooksul üleüldse
Tööstus	24	16	8	61
Kaubandus	21	8	3,5	36

Rahandus	19	23	15	68
Omaavalitsus	6	18	8	19
Põllumajandus	86	47	27	246
Ehitus	25	34	22	104
Kirjastus	16	1	16	36
Seltskond. asut.	43	29	15	113
Laevandus	16	7	—	24
Eraisikud	55	9	2	44
Laenude üldsumma				
kasvamine	25	18	7	59

Nagu sellest näha, on Pank võrdlemisi kõige suuremal määral laenusi suurendanud põllumajandusele, seltskondlikele asutustele ja ehitusele, kuna absoluutselt kõige suurem summa langeb tööstuse peale (ligi 800 milj.), millele järgneb kaubandus ligi 300 miljoniga. Krediitide piiramise ajajärgul on kõige kitsimalt uute laenudega varustatud laevandust ja kaubandust. Laenude üldises summas domineerivad tööstuse laenud, mis ligi poole väljasolevatest laenudest välja teevad.

Laenude ühistegeliste ettevõtetele, mis eelmises kokkuvõttes olude järele kas kaubanduse ehk rahanduse alal toodud, on kasvanud järgmiselt (milj. mrk.).

1. jaan. 1. apr. 1. juulil 1. okt.

Ühisteg. kaub.	ettevõtted	262,4	281,6	300,1	319,0
Ühispangad	21,2	20,0	31,0	37,3	
Laenu-hoiu- ühisused	10,6	15,9	22,9	33,6	

Nii ulatavad laenud ühistegeliste kaubanduslike ettevõtetele ligi kolmandikuni kõigist laenudest kaubanduse alal, kuna rahandus-laenud umbes 14% kõigist rahastustele väljaantud laenudest on.

Huvitav on, et Eesti Panga teadete põhjal import-äriridele välja antud oli laenusid 1. oktoobriks Emk. 287,3 milj. Emk. 228,6 milj. vastu 1. jaanuaril; selle hulgas oli manufaktuuri impordiks antud laenusid Emk. 56,5 milj.

Eesti esinemine väljamaa näitustel.

Broker.

Läinud nädalal oli kaubandus-tööstus-ministeeriumis nõupidamine Pariisi ja Lyoni näitustest ja Balti riikide vahelises rändmesses osavõtmise kohta. Kaks esimest, Pariisi ja Lyoni näitused, korraldatakse 1924. aasta esimesel veerandil, nii siis on ministeerium oma seisukoha võtmisega hiljaks jäänud. Sest kui nüüd novembris osavõt-

mise küsimust põhjusemõttelikult arutatakse, siis ei jatku tõesti aega asja korraldamiseks, et õigeks ajaks eksponaatisid korralikult valmistada ja kohale toimetada. Ministeerium ei peaks seda unustama, et Lyon ja Pariis asuvad Prantsusmaal ja et siin ei seisa küsimus mitte distantis vaid ka Prantsuse nõuetele vastavate kaupade valmistamises ja valikus. Lyoni ja Pariisi nõuded lähevad suurelt lahku Petrogradi, Moskva, Riia ja Helsingi nõuetest. Kui meil ikka veel nii lihtsalt asju aetakse, siis võib kergesti juhtuda, et Eesti esinemine Pariisis, Lyonis ja Londonis kõigi soovide vastu saab tähelpanu vääriliseks oma erakorralise alaväärtuslikkusega. Lääne-Euroopas esinemisi tuleb piinlikult ettevalmistada. Selleks on tarvis kõik teha, et saaks muretsedud laialdane ja asjakohane informatsioon selle kohta, missuguste kaupadega võiks seal Eesti loorberisi lõigata.

„Eesti Majandus“ on juba seda alla kriiputanud, et Pariisi saatkond majanduslike informatsiooni suhtes vaikib. Sooviksime enne kui sinna eksponaatidega ilmuda, kuulda, missuguseid Eesti kaupe sinna maale pakkuda võib. Iga näitus on ikka oma ette ainult paraad, mis siis ainult õnnestab, kui ta on hästi ettevalmistatud. Ja näitustel esinemise soovitamine ei ole veel majandusline informatsioon saatkondadelt. Meil on tarvis palju püsivat tööd teha selleks, et oma kaupade rohkust ja kvaliteeti tõsta, enne kui suurtele turgudele paradeerima minna. Sest suurel näitusel esinemine tekitab nõudmise suurenemist, ja kui seda sugugi või liiga vähe rahuldada suudetakse, siis järgneb sellele õige halb mulje välisurul Eesti küllalised pakkumisest.

Näitustel esinemine on ainult üks reklaami tegemise viisidest. Reklaami makstab teha ainult siis kui kaupe küllalt on, et nende nõudmist on tarvis suurendada, ja kui väljapakutavad kaubad turu nõuetele enam vähem või täielikult vastavad. Kuid suur eksitus on arvata, et reklaami läbi võiks informatsiooni koguda, kas teatavatele kaupadele turgu leidub.

Kui 1922. a. Eesti osavõtmist Londoni toiduainete näitusest ette valmistama hakati, siis küsisid Londoni kaupmehed, kas suudab Eesti oma või, kanamunade ja muude väljapandavate kaupade ekspordi vastavalt suurendada järgmise aasta jooksul. Sest 1922. a. jõudis alles esimene saadetud Eesti võid Londoni ja see saadetud oli kõigest 44 pütti suur. Sellele järgnesid küll teised, mis suuremad olid, kuid üle 700 püti kuus

tõusid nad vaevalt. Eelmisel 1921. a. toodi paari saja püti ümber terve aasta kohta. Samasugune oli lugu munadega. Kõigi nende saadetuste müümine ei teinud sealsetele importööridele mingisuguseid raskeid. Vastuoksa, nõudmine Eesti või peale oli tol ajal suurem kui pakkuda suudeti. Müügi võimalused olid importööridele väga soodsad ja nad kaebasid alati selle üle, et Eestist tulevad saadetused on liig väiksed. Sealseid või importöörisid tuli informeerida, et Eesti või eksport kasvab iga nädalaga ja järgmisel aastal tõuseb ta vähemalt kahekordseks. Eesti või saadetuste suurenemine sai tuntavaks näitusele järgnevatel nädalatel, mida importööride poolt suure kiitusega alati alla kriipsutati, tähendades seal juures, et näitusel esinemine oli parajal ja õigel ajal. Teiste kaupade väljapandemist ei saanud küll igas suhtes rahuldavaks pidada, kuid et või oli domineeriva koha omanud, siis olid teised kaubad Eesti produktiooni mitmekesisuse heaks tunnustajaks.

Või suhtes sai Eesti tol korral mitte väheste kiituste osaliseks Londoni kaupmeeste poolt. Kiideti just seda, et ometegi leidub ilmas maid, mis enne kaupade turule saatmist juba alguses hea valmistamise peale rõhku panevad.

Kui nüüd kavatakse tuleva aasta algusel Pariisi ja Lyoni näitustel esineda, siis määratagu see kindlaks, missuguste kaupadega võiks seal kordaminekut saavutada ja kas on esinemine seal otstarbekohane. Siin tuleb selgust muretseda, mida meilt nõutakse ja mida meie pakkuda suudame.

Kaupmeeste liidu märgukiri rahaministrile.

Üleriikline kaupmeeste liit on järgmise märgukirjaga rahaministri poole pööranud:

Ikaldus, mis meie põllumajandust tabanud, ja üldine raske aasta, valdab oma mõju mitte üksinda põllumajanduses, vaid ka kaubanduses. Põllumehe ostujõud on praegu õige piiratud, sest et tal tänava ületati vähe põlluprodukte realiseerida on, ja neidki väheseid ei saa ta praegu põhjatu mate teede pärast realiseerida. Selle järel duusel hoiavad maainimesed kõikidest mitte hädatarvilistest sisseostudest kõrvale; maa kauplused on ostjadest tühjad ja kaup hal-

litab riulitel. Aga selle mõju ulatab maalt ka linna, sest linna suuremad ärid, peasjalikult engros ärid, on maakaupmeeste oma ostjaid kaotanud ja neil engros äridel ei ole praegusel korral võimalik omi kaupe realiseerida, et tarviliste kulude ja maksude tasumiseks endale võimalusi luua.

Maksude sissenõudmise aeg on käes. Nõutakse nii hästi tulu -- kui ka puhtakasumaksudid. Kaupmehed, nagu kõik teisedki ausad riigikodanikud, ei vaidle õiglaste maksude vastu, kuid käesoleval aastal on praegu aeg maksude tasumiseks täiesti ebasünnis. Kaubanduse seisukord võib paraneda talve tulekuga, kus rahvale parem läbikäimise ja liikumise võimalus talviste teedega tuleb. Tänavune sügis oma põhjatumate teedega venib aga nähtavasti pikale ja ei ole lootust, et harilik talvine läbikäimine enne 1924. a. algust algada võib. Vahepeal pööratakse aga maksude sunninõudmisele, ja karta on, et paljudel ärimeestel maksuvõlgade tasumiseks nende varandus võib üleskirjutatud ja oksjonile määratud saada. Sellega hävitatakse sarnastel maksualustel kodanikkudel hea nimi ja krediidi usaldus.

Selle hädaohu peale Teie tähelepanu juhtides, hra minister, pöörab üleriiklise kaupmeeste liidu juhatus, kaupmeeskonna ülesandel Teie poole palvega, korraldust lasta teha, ja kui seda tarvis, siis vabariigi valitsuse ees selleks sammusid astuda, et 1923. a. puhtakasu- ja tulumaksu võlgade sissenõudmine 1924. a. sisse edasi lükatakse ja kaupmeestele võimalus antakse omi maksuvõlgasid jaanuarikuus 1924. a. algades kuude viisi tasuda. Ka praegu maksev ärija tulumaksu seadus annab võimaluse maksumaksjatel, kes kitsikus seisukorras, neid maksusid osakaupa tasuda, kuid otsekoheste maksude peakomitee ja peavalitsus tõlgitsevad selle seaduse määrust selles suhtes liig piiratult, sellepärast on meil au paluda, et Teie autoriteetliku seletuse läbi maksuametitele võimaluse annaksite ülemaltähendatud maksuvõlgade sissenõudmist edasi tükata.

R.

Bibliograafia.

Tähtsamad majanduslised kirjutused Eesti ajakirjanduses.

Krediidi küsimus ja eelseisvad linnavalimised. „Eesti“ 16. novembril 1923, nr. 59.

« D. N. Inglismaa kaitsetollimaks? Hädaoht meie väljaveole. „V. Maa“, 17. novembril 1923, nr. 265.

A. B. Über die kommende Spiritus-Kampagne. „R. Bote“, nr. 262-264/1923, a.

Ins. J. Podsolov. Majanduslistest ennustustest. „Pvlht“, 18. novembril 1923, nr. 309.

Meie piiritustõöstusest ja kartulikasvatusest. „Pstm“, 20. novembril 1923, nr. 311.

H. v. Schulmann. Das erste Glockenzeichen. „R. Bote“, 20. novembril 1923, nr. 266.

Rbn. Kindlamate kutseorganisatsioonide puudus. Kaubandus-tõöstuse ja põllutõõkojad. „Pvlht“, 21. novembril 1923, nr. 312.

Lkn. Veeuputus--õpetus. „Postm.“, 22. novembril 1923, nr. 313.

—sepp. Laenude piiramine tõöstuse ettevõtetele. „Pstm“, 22. novembril 1923, nr. 313.

Prof. Dr. Berendts. Omavalitsuste ettevõtted kui omavalitsuste tuluallikad. „E. Politseileht“, nr. nr. 45-48 (101-104) - 1923. a.

J. Anderson. Võrdlevad jooned praeguse maksu tolliseadustiku ja uue Eesti tolliseadustiku vahel. „Eesti Politseileht“ nr. 47/48 (103/104) - 1923. a.)

Ins. J. Podsolov. Uus nimitüüp kui majandulise evolutsiooni tulemus. „Pvlht“, 27. nov. 1923, nr. 318.

Raudteeasjandusest välismaal ja meil. „Pvlht“, 29. nov. 1923, nr. 320.

Eesti-Läti kaubaleping tõöstuse seisukohast. „Pvlht“, 29. novembril 1923, nr. 320.

Eesti lina.

(K.-i.-ministeeriumi informatsioonist välisesitustele.)

Kliimaliste tingimiste poolest on Eesti kiulina kasvataja maa. Eesti põllumees kasvatabki kiulina, aga laseb selle lina nii kaua kasvada, et ta ka küpset seemet annaks. Eesti lina on vähede harude ja kupardega ja seeme külitakse tihedasti maha, et lina peenike ja sale kasvaks. Mõnikord ei kasva linal rohkem kupraid otsa kui üksainus. Selle tagajärjel on seemnesaak väike. Et lina põllul seni lastakse kasvada, kuni ta seeme juba valmib, see avaldab linakuu peale mõju, kiud ei tule nii pehmed, kui noorelt ärakõikunud linal. Eesti põllumees peab siiski kasulikumaks oma linast kiudu ja seemet korraga võtta, kuigi ta selle tagajärjel kiust odavamalt hinda saab. Selle eest on tal linaseeme ikka oma käest ja jätkub seda ka müüa. Eesti linaseeme on sellepärast kõik kiulinade seeme. Tuleb juhtumisi ette, kus ta kõik külviseemneks ei kõlba, sest et kas küllalt puhas ei ole või ta idanemise protsent väike on. Niisugune külviseemneks kõlbmata linaseeme läheb õlitagemiseks.

Suuremalt jaolt on Eesti linad leos peetud. Kohati, iseäranis kuivadel aastatel, tarvitatakse ka kaste käes hoidmise viisi. Viimasel ajal on hakatud vabrikuid asutama, kus linad moodsal viisil leotatakse ja puhastatakse.

Suurem hulk Eesti linu ropsitakse käsitsi luudest puhtaks. See teeb linade puhastamise kalliks. Mõnes kohas on ka lihtsad ropsimismasinad tarvitusel – ringijooksvad puumõõgad, mis hobusejõul käima pannakse.

Suureks takistuseks on, et ei ole häid linaliguid ja et linade puhastamine käsitsi või primitiivse masinaga läheb kalliks. Mõnedkümnend aastad tagasi tõusti õõse kella 1–2 ajal juba üles, et linu harima hakata. Tööpäev, mis sel viisil pikaks tehtud, andis võimaluse linu odavamalt puhastada. Nüüd kaheksatunnilise tööpäeva juures leiavad põllumehed, et linakasvatust end ära ei tasu.

Sõja ajal ja veel pärast seda takistasid linakasvatust veel mitmed muud põhjused peale nimetatute. Nüüd, kus linade hind odavamaks läinud ja Eesti raha kurs kindel, ei ole turufingimised linakasvatusele hoogu andmas, aga et Eesti mereäärne niiske kliima ja maapind kohati linakasvatamiseks soodsad, siis on loomulik, et linakasvatust aegamisi edeneb, ehk ja küll veel sellele kõrgusele ei ole tõusnud kui enne sõda. Läheb arenemine segamata edasi, siis võib isegi oodata, et Eesti tulevikus linu rohkem turule võib saata kui enne sõda. Eesti linakasvataja on ikka kesk- ja väikepõllumees olnud. Suurpõllupidajad linu ei kasvatanud, välja arvatud üksikud juhtumised. Nüüd, kus suurpõllupidamised väikesteks jaotatud, tuleb linakasvatajaid juure, sest linaharimine hilja sügisel ja talvel annab võimaluse talus tööjõudu koduses töös kasutada, kuna muidu seda võimalust igas kohas ei ole.

Linade ja linaseemnete väljaveo kontroll. Linade ja linaseemnete väljaveo kohta Eestis maksavad erimäärused. Iseäralist luba linade ja linaseemnetega kaubitsemiseks ei ole vaja. Linade ja linaseemnete eksportöörid peavad endid kaubandus-tööstusministeeriumis registreerima, oma adressi üles andma ja teatama, kus nende kaubaladud on, milles lina kontrollleeritakse. Et kontrollleerimist kergendada, peavad eksportöörid sadama piirkonnas avavad ruumid muretsema.

Kontrolli teostavad kaubandus-tööstusministeeriumi lina kontrollöörid.

Eesti lina ja linaseemneid võib ainult kaubandus-tööstusministeeriumi poolt kinnitatud märgi all välja vedada. Linade märk peab sisaldama nimetust „Eesti lina“ Eesti ja inglise keeles, lina sordi nimetust ja äri nimetust ehk nimemärki. Iga linaseemne püti ehk koti peab kandma eesti- ja ingliskeelset pealkirja „Eesti linaseeme, puhastus ..... 0/0, idanemine ..... 0/0“. Linaseemned, mille puhustus mitte vähem kui 94/0 ja idanemine mitte vähem kui 83/0 ja mis muudele sellekohastes korraldustes kindlaksmääratud tingimistele vastavad, kannavad peale eelnimetatud pealkirja veel nimetust „Külviseme“ ehk „Kroonseeme“. Seemned, mis nõutud tingimistele ei vasta, kannavad nimetust „Õliseeme“.

Väljaveomaks toore ja puhastatud linade pealt on 70 marka netto puudalt. Linatäki käivad 30-margalise väljaveomaksu alla iga puuda pealt.

Lina külvisemnete pealt on väljaveomaks 8 m. puudalt. Õliseemnete pealt tuleb maksta 25 m. puudalt.

Linade all olev külvipind ja kiu- ja seemne-saak. 1900–1909. a. peeti Eestis üle 47.000 hektari linade all. Viimastel aastatel on ümargustes arvu-des ligi 24.000 hektari linu maas olnud.

1900–1909. a. saadi üle 900 tuh. puuda linaseemne ja üle 1 milj. pd. kiudu. 1922. a. saak oli 508 tuh. puuda seemet ja 575 tuh. puuda kiudu.

Keskmine saak ühelt hektarilt oli 1922. a. 21,2 puuda seemet ja 24 puuda kiudu. Peaaegu niisama suur oli saak ka enne sõda. Eelteadete järele, mis tänavuse saagi kohta käivad, oli keskmine saak natuke väiksem kui 1922. a. Selle järele võib arvata, et ka tänavune kogusaak väiksem on.

Hulk linu tarvitavad Eesti linakasvatajad ise ära. Neist kedratakse kodu lõnga ja koetakse kangaid. Eesti põlluharijate pesu on peaaegu kõik kodukoetud linasest riidest tehtud. Siis läheb palju linu Eesti oma linavabrikutesse. Linavabrikute tarvitust on aastas üle 200 tuh. puuda linu suur. Siiski jääb veel väljaveoks linu.

Linaseemnetest läheb ka üks osa sisemaa vabrikutele linaõli pressimiseks.

Järgmised tabelid näitavad linakiu ja linaseemnete väljavedu Statistika Keskbüroo andmete järele:

Linade väljavedu Eestist.

M a a d	1923. a. esim. 9 kuu jooksul		1922. a.	
	Puud.	Tuh. Emk.	Puud.	Tuh. Emk.
Belgiasse . . .	227.328	430.956	170.691	289.255
Daanimaale . . .	316	598	1.016	2.600
Danzigi	812	1.564	—	—
Inglismaale	137.687	265.885	167.029	224.115
Lätisse	2.922	535	65	110
Prantsusmaale	31.711	59.596	68.092	115.314
Rootsi	21.820	41.665	7.250	10.832
Saksamaale	54.422	105.063	118.017	240.432
Soome	47.278	88.803	56.588	103.596
Norrassa	185	370	—	—
Venemaale	—	—	321	546
Itaaliasse	—	—	623	1.059
K o k k u .	524 481	995 035	589 692	987 859

Linaseemnete väljavedu.

M a a d	1923. a. esim. 9 kuu jooksul		1922. a.	
	Puud.	Tuh. Emk.	Puud.	Tuh. Emk.
Belgiasse	3 662	1.098	10.499	3.374
Inglismaale	5.703	2.085	98.226	31.287
Saksamaale	720	360	2.616	745
Soome	8.371	2.652	64.412	19.782
Prantsusmaale	—	—	6.760	2.092
Hollandi	—	—	3.103	931
Venemaale	—	—	7.353	3.205
K o k k u .	18.456	6.195	192.920	61.416

Kroonika.

Eesfi.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga. 20.–26. novembrini on raudteed mööda Narva ja Irboska kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Transiitkaupe.

15 vagunit heeringaid, kaal 229,6 tonni.

2. Eksportkaupe.

67 vag. paberit, kaal 837,3 tonni, 3 vag. viljakaitseksi, 7 platvormi aurukatlaid, kaal 106,6 tn. ja 1 platvorm aurukatla osasid, kaal 7,1 tonni.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Eestisse tulnud:

260 vag. rukist, kaal 4121,6 tn.; 2 vag. vikke – 32,8 tn., 38 vag. lääts – 634,1 tn., 2 vag. hobuse jõhve – 15,5 tn., 4 vag. takku – 20,8 tn., 4 vag. odre – 63,6 tn., 2 vag. erneid – 32,7 tn., 7 vag. loomatoidu kooke – 114,6 tn., 2 vag. linu – 15,7 tn., 1 vag. puutõrva – 10,8 tn., 18 vag. kaeru – 255,3 tn., 1 vag. linaseemne õli – 16,4 tn. ja 1 vag. kuivatatud seeni – 4,5 tn.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

20-26. novembrini on Eestist raudteed mööda Valga kaudu Latviasse saadetud:

5 vag. isementi – 82,4 tn., 3 saadetust – 1841 kg., 1 saadetus kalevit – 69 kg., 1 saadetus transiitkaupe – 1340 kg., 10 vag. 120 sarvloomaga, 2 vag. segakaupa – 4,4 tn. ja 2 vag. vedurite tsilindritega – 24,1 tn.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Eestisse tulnud:

1 saadetus rauda – 443 kg., 1 saad. masina osasi – 1028 kg., 1 saad. paberit – 720 kg., 2 saad. kudemismasinaid – 331 kg., 1 saad. emailleeritud nõusid – 1628 kg., 1 saad. ahjupotte – 1078 kg., 1 saad. majakraami – 481 kg., 6 vag. segakaupa – 7,7 tn., 1 saad. väljatõõstatud nahke – 42 kg., 2 vag. klaaspudelisi – 31,5 tn., 1 saad. klaasnõusid, kaal 596 kg., 2 vag. suhkrut – 25,2 tn., 1 saad. fajansnõusid – 194 kg. ja 1 vag. keedusoola – 16,3 tn.

Kohvi sissevedu Eestisse. (Kaub.-i.-ministeeriumi kokkuvõte.) Statistika Keskbüroo andmete järele on kohvi sissevedu viimastel aastatel alaliselt kasvanud ja iseäranis tänavu suur olnud. Järgmine tabel näitab, kui palju ja kust kohvi siia on toodud:

	1923. a. 9 k.	1922. a.	1921. a.
Belgia	173,1 pd.	– pd.	– pd.
Daani	546,2 „	218 „	73 „
Danzig	127,7 „	– „	– „
Inglismaa	751,8 „	770 „	659 „
Läti	– „	630 „	– „
Saksamaa	11.254,6 „	2.987 „	536 „
Soome	669,2 „	– „	– „
Muud maad	23,6 „	92 „	3 „
Kokku:	13.546,2 „	4.797 „	1.271 „

Ei kohvi sissevedu tänavu esimese 9 kuu jooksul võrdlemisi läinud aasta sisseveoga ligi 3-kordseks on

kasvanud, siis võib mõelda, et kohviga pikemaks ajaks oleme varustatud (Eelmistel aastatel oli kohvi sissevedu väiksem, sest et „Revalise“ poolt sissetoodud kohvi – 28 tuh. puuda – veel ära ei olnud tarvitatud. – Toim.)

Propside valmistamine riigimetsades. (Metsade peavalitsuse andmed.) Metsade peavalitsus valmistab 1923/24. a. metsatõõstuse hooajal riigi kulul umbes 1.500 k.s. sorteerimata männa- ja kuusepuu propse. Propside pikkus 7', jämedus kuuskedel 2^{1/2}'' kuni 4'' ja mändadel 2^{1/2}''–8'' otsast (ladvast).

Propsid veetakse riigikulul välja raudtee jaamadesse ja parvetamise jõgede kallastele, mis märtsi, aprilli- ja maikuus enampakkumisel müügil tulevad. Enampakkumisest kuulutatakse „Riigi Teatajas“ ja kohalikkudes ajalehtedes umbes 2 nädalat enne selle pidamist.

Peale selle lastakse oksjoni teel müügile umbes 4.000 tiinu kasvavat metsa 0,25–5 tiinu suurustes tükides, mida eraisikud ja ettevõtted võivad omada. Müügile lastavat metsast on umbes 60% männa ja kuuse metsa

Kui palju eraisikud ja ettevõtted müügile lastud metsast kuuse ja männa propse valmistavad, ei ole metsade peavalitsusel teada, sest see oleneb ära turuhindadest ja ülesostjate isiklistest vaadetest.

Kuuse propside ehk paberipuude pealt, mis üle 4'' jämedad, võetakse väljaveo puhul tollimaksu 40 mk. kantjalast.

Läti.

(Eesti saatkonnalt Lätis).

Läti riigi eelarve esimene poolaasta. See aasta on riigi sissetulekuid olnud esimesel eelarve poolaastal 106.824.495 latit (eelarves oli ettenähtud 86.237.288 latit). Sissetulekud olid augustil 17.001.441 latit 89 sant., septembril 16.115.470 lat. 88 sant. Samal ajal riigi kulude summa oli 85.751.721 lat. 66 sant. (eelarves oli ettenähtud 86.237.288 lat.), nendest augustil – 21.571.968 lat. 20 sant., sept. – 10.977.233 lat. 77 sant. Augustikuu kulude summast on vana arvete õiendamiseks võetud 6.564.854 lat. 48 sant. (septembril ainult 663.708 lat. 01 sant.) ja laenudeks 10.500.000 lat. (septembril ainult 200.000 lat.). Sissetulekuid on 20 587.206 lat. võrra rohkem kui ettenähtud oli, kuna kulused oli 485.566 lat. võrra vähem kui eelarves ülesvõetud. Nende summadele likvidatsiooni sissetulekuid juure arvates, on esimese poolaasta eelarve tulude ülejääk umbes 1200 miljoni rubla suur.

Inglaste pakkumine Lätile. „Jaunakas Sinas“ kirjutab 7. nov. Inglise firma „Beardmore ja Co. Ltd.“, kes Lätile jäämurdjat ehitab, on esitanud ettepaneku, mille järele pakutakse Lätile 100 vedurit, 500 reisijate- ja 500 kaubavagunit krediiti, riigi vastutusel. Lepingu sõlmimisel peab äramaksma ^{1/3} tellimise väärtusest, üle jäänud ^{2/3} jaotatakse mitme aasta peale ära, juure arvates 6^{0/0} aastas.

Soome.

(Helsingi Eesti saatkonnalt.)

Soome-Poola kaubaleping on allkirjutatud. Leping põhjendab enamsoodustustele. Neid erilisi soodustusi, mis Soome annud Eestile ja Prantsusmaale, pole Poolale antud. Siiski antakse 20 Poola luksusartiklile samad soodustused, kui Soome on Prantsusmaale annud.

Soome-Hollandi vaheline kaubaleping. Nootete vahetamise kaudu on neil päivil kokku lepitud kaubalepingus Soome ja Hollandi vahel. Leping põhjendab enamsoodustatud maa põhimõttele. Soome ei anna Hollandile neid soodustusi, mis on olemas Eesti-Soome ja osalt ka Soome-Prantsuse lepingus. Peasjalikult on soodustustes siiski aluseks võetud Soome-Prantsuse kaubalepingu soodustused, aga mitte kõikidele kaupadele. Hollandi annab Soomele tollides alandused, mis varemalt enamsoodust. maadele antud. Leping astub jõusse, mis puutub tolli- ja mereasjanduse maksudesse, 20. novembrist, muu osa — peale Eduskunna heakskiitmist. Ülestülemisaeg on 3 kuud.

Soome väliskaubandus oktoobrikuus. Sissevedu oli oktoobris 469,9 milj. Smk. (sept. 410,3) ja väljavedu 476,7 milj. Smk. (sept. 477,4). Jaanuari-oktoobri jooksul oli sissevedu 3.770,9 milj. Smk. ja väljavedu 3651,9 milj., sellega sissevedu 119 milj. Smk. suurem.

Eesti kartulite ja õunte müümine Helsingi sadamas edeneb väga visalt. Mitmed purjelaevad on siin juba üle kuu seisnud, laadung müümata. Kartulid ostetakse vähe, sest Eesti kartulid ei olla tänava aasta päris head ja rahakitsikus ei luba suuremal määral laagrisse osta. Hind on 40–50 Smk. hekto, ehk 60–70 penni kg.

Ajalhepaberi hinnad Soomes. Soome paberikontor on teatanud Soome Ajalehekirjastajate Liidule, et kontor on nõus tuleva aasta algusest alandama paberi hinda 15 penni kg-lt kuue kuu ajaks. Nii saab siis rotatsioonipaberi hind olema Smk. 3:15 ja lehepaberi hind Smk. 3:25 per kg.

Soome raha langemine. Naelsterling on neil päevil tõusnud ligi 10⁰%. Kuna see on peaaegu terve suve olnud 160–165 Smk. ümber, oli ta 22. skp. juba 173–173:50 Smk. Ka dollar on tõusnud 37 Smk.-st kuni 39:35-ni. Saadud dollar- ja naelsterlinglaenuid ei võinud siis tõkkeit teha Soome marga langemisele.

Hollandi kartulid Soomes. Aasta esimese 9 kuu jooksul on Hollandist Soome toodud 8773 tonni kartulid, väärtusega 207.000 guldenit.

400.000 Soome marka on Soome 1924. aasta eelarvesse üles võetud Soome tööstuse saaduste propageerimiseks väljamaal. Eduskunna finantskomisjon on valitsuse tähtsapanu juhtinud selle peale, et välisministeeriumil tuleb energiliselt propageerida teha Soome tööstuse heaks.

Rootsi.

(Eesti saatkonna aruandest Skandinaavias)

Rootsi puuturul. Vaatamata hilise aja peale kestab Rootsi puuturul elav järelepärimine puumaterjali peale edasi. Senini on iseäranis suuri ostusi teinud Prantsusmaa, kuigi ta tema peale pandud lootusi täitnud ei ole. Inglismaale on nii saetud materjali kui ka flooringsi müüdnud, enamalt jaolt cif basesel, mis aastaajale vastab, sest et ostjad tülitavaid laadimisi oma peale võtta ei taha. Belgiaga on üksikuid lepinguid sõlmitud. Kaubaveo hinnad on tõusnud. Ehk küll naelsterling langenud on, siiski pole senini paremaid hindu saadud. Eeltuleva aasta jaoks ei ole veel suuremaid lepinguid sõlmitud, nii et kavatsusi raske teha on. Puukaupa on Rootsi senini üldse 875.000 standarti müünud, ning peetakse võimalikuks, et normaalse eksportarvuni (vähe üle 900.000 standarti) jõutakse.

Sisseveo-munade tembeldamine. Rootsi linnukasvatajate selts pööras Stockholm kaubakoja poole ettepanekuga korraldust läbi viia, et välismailt sisseveetud munad äratembeldatud oleks. Rootsi kaupmeeste liit toetab ettepanekut, kuid kaubakoda on esialgu ettepaneku vastu ning jätab küsimuse senini lahtiseks, kuni vastav Inglise seaduseelnõu vastu võetud on. Kui Inglismaal väljamailt sisseveetud munade tembeldamise seadus jõusse astub, siis kavatakse kaubakoda vastavat seadust ka Rootsis ellu viia.

Norra.

(Stockholmi Eesti saatkonnalt).

Või ja munade hinnad avaldavad tõusvat tendentsi üle maa. Ainult Kristianias on võihinnad vähe madalamad. Rogalandis on piima tootmine vähem kui endisel aastal, aga loodetakse, et see varsti tõuseb, sest suured hulgad jõutoitu on selleks otstarbeks ostetud. Rogalandi meiereid maksavad nüüd ca N.kr. 0:25 kg. piima eest. Või juurevedu on väike. Stavangeris on munade hinnad endised ja teatatakse, et munade juurekasv väga kiire saab olema ning et suurema toodanguga, kui eelmise aasta oma, rehkendada tuleb.

Daani.

(Eesti Daani saatkonnalt).

Daani väliskaubandus septembris 1923. Väliskaubanduse väljaveoand ei ole head, sest sissevedu on kehtvalt suurem kui väljavedu. Passiivne kaubabilans on Daani krooni langemise peatguriks, ning arvatakse, et niikaua, kui väliskaubanduses pööret ei tule, kroon endiselt, kui ka mitte väga tuntuvalt, langema saab. Käesoleva aasta septembrikuu sissevedu on Dkr. 34.000.000 võrra suurem kui väljavedu, ehk Dkr. 2.000.000 rohkem kui augustis s. a. Septembris Daani sisseveetud kaupade väärtus on Dkr. 169 milj., kuna väljaveo koguväärtus ainult 127 milj. ulatub. Väljaveo juure tulevad arvata kaubad, mis sisseveetud ning edasisaadetud — koguväärtus Dkr. 8 milj. Augusti sissevedu oli Dkr. 172 milj., väljavedu Dkr. 133 milj. suur ning läbiveetavaid kaupaid Dkr. 7 milj. väärtuses. 1923. a. esimese 9 kuu jooksul on

Daani kaupasad Dkr. 360 milj. eest rohkem sisse kui välja veetud.

Karjasaaduste väljavedu on 1922. a. väljaveoga võrreldes palju suurenenud. Jaanuarist septembrini s. a. on välja veetud: eluloomi Dkr. 61 milj., pekki, liha ja lihasaadusi Dkr. 359 milj., võid, koort, piima, juustu 368 milj., ning mune Dkr. 86 milj. eest. Sama aja jooksul 1922. a. olid arvud järgmised: eluloomi Dkr. 41 milj., pekki, liha ja lihasaadusi Dkr. 262 milj., võid, koort, piima, juustu Dkr. 286 milj. ja mune Dkr. 79 milj. eest. Nii siis tõus igalpool. Daani tühivõid eksport jaanuarist septembrini s. a. on 83,2 milj. kg. suur, 70,6 milj. kg. vastu sama aja jooksul 1922. a. Sellest on Inglismaale müüdud 69,9 milj. kg. (1922. a. 48,6 milj. kg.).

Rahalise seisukorra tervendamine. Daani riigipäev võitis neil päevil ühehääleliselt vastu valuutakonverentsi poolt väljatõotatud seaduseelnõu valuutagaliseerimisfondi asutamise asjus. Selle järele asutavad riik, riigipank ja 4 tähtsamat erapanka valuutahke kursegaliseerimisfondi, mida selleks tarvitatakse, et liiga järske kõikumisi välisvaluuta kursides ära hoida ja valuutaga spekulereimist takistada. Kui välisvaluuta kursid langevad, ostetakse fondi summadega odavalt valuutat tagavaraks, ja kui nõudmine valuuta järele suureneb, ja kursid tõusevad, lastakse see tagavara jälle turule, kus ta kursid maha surub. Loodetakse, et selle plaani teostamine krooni kursi pea stabiliseerib. Egaliseerimisfondi asutamiseks tahetakse väljamaalt (Inglismaalt) 5 milj. naelsterlingi laenata. Riigipanga (Nationalbanken) direktor Green ollagi juba Londoni sõitnud, et seal nimet. laenu asjus läbirääkimisi pidada. — Valitsus ise lubab krooni kursi parandamiseks kõik teha, mis võimalik: riigi- ja omavalitsusasutustes piinlikult kokku hoida, riiklikes asutustes ja ettevõtetes võimalikult Daani oma saadusi tarvitada (väljamaa sisseveo vähendamiseks) jne. On ka võimalik, et luksukaupade sisseveotollid kõrgendatakse. Diskontoprotsendi kõrgendamist, kui abinõu sisseveo piiramiseks, ei ole aga vist oodata, sest niihästi valitsus kui ka Nationalbanken on arvamisel, et praegune aeg selleks kohane ei ole.

Elav tegevus Daani provintssadamates. Suuremates Daani provintssadamates valitseda praegu õige elav tegevus. Aarhaus'i tulnud mõõdunud kuul peale harilikkuide liinilaevade veel 300 muud laeva. Aalborg'is töötavat päeval ja õösel sissetulnud laevade tühjendamise kallal, ja lähemal ajal oodatavat sinna suuri laevu süte, koksi, vilja ja loomatoiduga kui ka laevu, mis sealt väljamaa jaoks tsementi peale võtma peavad. — Et Hamburgis sadamamaksud kui ka tööjõud väga kallid, siis tulla viimasel ajal palju Ameerika ja Mustamere sadamatest tulevaid laevu Hamburgi asemel Daani sadamatesse. Nii tahtis suur Norra laevaselts „Norge-Meksico Golf Linien“ oma laevu lähemas tulevikus Daani, Odense sadamasse minna lasta, mispräst ka ses sadamas suurema töö vastu valmistatakse.

Elanikkude arv Daanis a. 1923. 1. juulil, oli 3.352.000. 1. juulil 1922 — 3.318.000. Seega, on elanikkude arv 1 aasta jooksul 34.000 ehk 1,02^{0/0} võrra suurenenud.

Pankrootti jäänud äride arv Daanis 1.1.23 — 1.X.23 on statistiliste andmete järele kokku 445. Vas-tava aja jooksul 1922 jäi pankrootti 619 äri.

Daani väljarändajad Lõuna-Ameerikas. Daani konsullitetti saadud andmete põhjal hoiatab Daani

välisministeerium daanlasi tungivalt Nikaraguasse väl-jarändamise eest. Daanlased, kes sinna väljaränna-nud, olla seal väga viletsas seisukorras.

Holland.

Või sissevedu Hollandis.

Tänavu aasta algusest kuni septembri lõpuni on Hollandi üldse 617.435 kilogrammi võid sisse veetud (s. o. umbes 37 600 puuda. Kust maadest see või pärit on, näitavad järgmised andmed (tuhandetes kilo-grammides):

Austraalia	376
Uus Meremaa	38
Argentiina	56
Belgia	3
Daani	89
Rootsi	11
Inglismaa (asumaadega)	13

Balti riigid saatsid Hollandi 27.000 kilogrammi võid, kuid Eesti osa sellest on päris väikene; karja-saaduste väljaveo kontrollkommissjoni andmete põhjal on tänavu 9 kuu jooksul Hollandi ainult 7 puuda 9 naela (umbes 118 kilgr.) Eesti võid saadetud.

R.—r.

Teated ettevõtete tegevusest.

Uued aktsiaseltsid ja osühisused.

Eesti mäekaevanduse A/S „Gifni“. Tegevus-ala: Mäekaevanduse teel vosvoriitide ja teiste mine-raalide saamine ja nende ümbertöötamine väetis- ja muudeks tehnilisteks ja keemilisteks aineteks; saadud tooresainetega ja saadustega kauplemine sise- kui ka väljamaal, oma ja teiste arvel; sama ka kõiksugu ehitustesse ja masinatessse puutuvate sisseadete val-mistamine, mis tarvitatakse vosvoriitide ümbertöötamiseks ja parandamiseks; nende sisseadete valmistamiseks igasugu vabrikute ja töökodade avamine ja kõigi nende töödega seotud panga transaktsioonide läbiviimine. Asutajad: K. Jürgens, R. Holst ja A. Peet. Põhikapitaal: Mk. — 25.000.000, mis jaotatud 2500 akts. á Mk. — 10.000. (R. T. nr. 135/136 — 1923. a.).

Abja värnitsa ja linatööstuse ühisus. Tegevus-ala: Kodumaa linatööstuse edendamine ja täiendamine, lina ja linaseemnete ümbertöötamine ning saaduste väljamaale eksporteerimine. Põhikapitaal: Mk. 15.000.000; mis jaotatud 7500 osat. á Mk. 2.000. (R.T. nr. 138 — 1923. a.)

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus. Tegevusala: Kirjanduse, kunsti ja teaduse alal loodud tööde väljaandmine, laialilaotamine ja kauplemine sise-, kui ka väljamaal omal ja komisjoni arvel ning iga-sugu trüki- ja raamatutööde tegemine. Asutajad: F. Uibopuu, A. Uibopuu ja B. Mäns. Põhikapitaal: Mk. 15.000.000, mis jaotatud 7500 osat. á Mk. 2.000. (R.T. nr. 139 — 1923. a.).

Ärikalender.

3. detsembril.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, erakorraline peakoosolek, kell 6 p. l., Tallinnas, Pikk t. 2.

4. detsembril.

Balti Päästeselts, erakorraline peakoosolek, kell 6 p. l., Tallinnas, Vana Viru ja Aja t. n. nr. 12.

7. detsembril.

H. Neidek'i kinnisvara oksjon (vaata „E. Majandus“ nr. 27).

10. detsembril.

Emma Rose, Elisabeth Knochi, Karl, Anna ja John Elfenbein'ide, Katherina Vulffi ja Luise Rahri päralt olev kinnisvara oksjon (vaata „E. Majandus“ nr. 38)

12. detsembril.

O.Ü. „Angesi“, erakorraline peakoosolek, kell 12 päeval, Tallinnas, Aia t. 8.

Tähtsamad enampakkumised.

4. detsembril s. a. kell 12 päeval Rakvere vallamajas, Rakveres, müetakse Roela metskonnas Forstei, Rõnga, Saara, Liiva, Pukka, Arro ja Pargimetsa vahikondades asuvad kokku umbes 4785 okaspuupalki umbes 57346,5 k.-jalga, 15 vähemas üksuses, algushinnaga 20 marka kantjalg.

Lähemaid teateid müügiüksuste kohta annavad metsade peavalitsus ja Viru maakonna ning Roela metskonna metsaülemad.

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Hugo Juhani p. Tallmeister ja Antonie Juhani t. Alt; Roman Jakobi p. Kips ja Ida Kristjani t. Kips, sünd. Veski; Jaan Rimmel ja Elfriede Rimmel, sünd. Valge (R. T. nr. 138 - 1923.).

Varanduse hoolekanne. End. Eesti kubermangu närvi- ja vaimuhaigete eest hoolitsemise seltsi (общество призрения нервно и душевно больных въ Эстляндск. губ.) kui äraolija liikumata varandusele, mis koos seisab Tallinnas, Baltiski m., krundi peal krep. nr. 1393 all olevast asutusest „Seevald“ ühes kõige hoonete, masinate jne on hoolekanne määratud. (R.T. nr. 139 - 1923. a.).

Uued seadused ja määrused.

Tariifinõukogu otsus 19. okt. 1923. a. Protokoll nr. 21, veotariif nr. 12, 15 ja 21 muutmise, posti-telegraafi takside tabeli täiendamise ja Port-Kunda tehharul eriveotariif nr. maksmapanemise kohta on avaldatud R.T. nr. 128 - 1923. a.).

Määrus kaupade väljaveo ja tollimaksude kohta. R. T. nr. 129/130 - 1923. a. avaldud määruse põhjal võib 20. nov. s. a. ilma tollimaksuta välja vedada: 1) teravilja ja teravilja saadusi: odre, kaeru, rukist, nisu, igasugust tangu ja jahu. 2) Mune 3) Lihasaadusi: sea- ja loomaliha igal kujul, tapetud kodusulgloome ja metslinde ning igasuguseid vorste.

Määrus veotariifi nr. 12 ja alandatud veotariif nr 7 muutmise kohta ja teedeministeeriumi määrus vagunite täiendamiseks eiteandmise kohta riigiraudtee Tallinna jaama juures olevatele teedele ehk tehharudele transiitkaupadega on avaldatud R. T. nr. 131 - 1923. a.

Põllutöömistri ja rahaministri määrus kinnisvarade hindamise kohta maaparandamise laenu väljaandmisel on avaldatud R. T. nr. 138 - 1923. a.

Teedeministeeriumi määrus Tallinna jaama juures olevatele teedele ja tehharudele vagunite eiteandmise määruse muutmise kohta. Käesolev muutus käib §§ 11, 12, 20 ja 21 („R.T.“ nr. 88/1923. a.)

kohta, kus õigal pool kuue tunni asemel tuleb seitse tundi lugeda.

Uued 1-margalised tempelmargid. Riigikassa teatab, et alates 27. nov. s.a. on müügiiks ja maksustamiseks uued 1-margalised Eesti vabariigi tempelmargid. Tempelmargi joonistus on trükitud sinise ja kaitsevõrk hallikas-rohelise värviga. Kaitsevõrk katab margi kuni perforerimise sakkideni. Margi suurus on 33,5×23,75 m/m. (T. T. nr. 139-1923. a.).

Piiriäärsele maarippa ja üle riigipiiri kaupade, toiduainete ja loomade väljaveo seaduse muutmisseadus. Käesoleva seaduse tühistakse R. T. nr. 115/116 - 1923. a. seaduse §§ 1, 16, 17, 19 ja 20 sedavõrd, kui nad kaupade, toiduainete ja loomade veosse tähendatud piiriäärsele maarippa puutuvad. Kõik kohtuasjad mis tekkinud eksimistest sama seaduse §§ 3 ja 4 lõpetatakse ära. (R. T. 135/136 - 1923. a.).

Õtendus: Meie lehes nr. 40 ilmunud artikli „Kursside liikumine“ alla on eksikombel sattunud tähed „J. S.“ peab olema „L. S.“

Turu ülevaated.

Voiturg.

19.-24. nov. 1923 on kontrollkomisjoni poolt võid läbi vaadatud:

Rootsimaale saatmiseks. . .	544	tünni
Daanimaale	8	„
Saksamaale	3	„
Siseturgu jäänud	81	„

Kokku . . . . . 636 tünni.

Sellest on P. K „Estonial“ väljaveoks määratud 276 tünni. 19-24. nov. on P. K „Estonia“ poolt välja-veetud 55 kasti mune.

P. K „Estonia“ maksis 19-24 nov. 13 p. alla hinnatud eksport võist Mk. 114.- naelast.

Inglise turg. Hea või järele on suur nõudmine. Asumaadest ei tule palju võid ja ei ole enne jõuluid loota suuri tagavarasid. Praegused hinnad on samasugused kui mineval aastal sel ajal. Eesti võid müügil ei olnud.

Rahaturg.

Tähtsamate arvete seis Eesti-Pangas - Tallinnas (ilma osakondadeta).

		(m i l j o n m a r k a d e s)	
Aktiva.	20.XI.23.	27.XI.23	Muutus
Kassa	494,0	499,8	+ 5,8
Kassa osakondades. . .	592,7	597,6	+ 4,9
Välisvaluuta kassas, pankades ja väljamaa vekslid	406,8	454,2	+ 47,4
Diskont. vekslid	1.137,9	1.148,6	+ 10,7
Konto-korrent Passiva.	2.320,1	2.215,2	-104,9
Pangatähed	2.250,0	2.250,0	muutuseta
Riigikassa.	1.558,6	1.545,5	- 13,1
Jooksv. arved	433,5	462,5	+ 29,0
Väliskohustus- sed	129,6	145,8	+ 16,2

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naelsterling	1 miljard Saksa marka	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Prantsuse frk.	100 Holl. guld.	100 Läti rubla	100 Tšehosl. kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetsia fr.
24.XI	O.	350,5	1530	—	893	9210	6100	1875	13375	133	1010	170	1500	6125
	M.	351,5	1540	0,15	903	9260	6200	1925	13475	136	1040	—	1530	6175
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26.XI	O.	350,5	1530	—	895	9225	6125	1900	13350	133,25	1015	170	1505	6125
	M.	351,5	1540	0,10	905	9275	6175	1950	13450	136,25	1045	—	1535	6175
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27.XI	O.	351,5	1545	—	900	9275	6275	1925	13525	133,75	1000	175	1540	6200
	M.	355	1562	0,10	911	9350	6375	1975	13650	137	1050	—	1575	6250
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28.XI	O.	351,5	1545	—	900	9275	6250	1925	13525	135	1000	175	1530	6250
	M.	355	1560	0,10	911	9350	6350	1975	13650	138,50	1050	—	1560	6300
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29.XI	O.	354	1547	—	904	9325	6300	1900	13525	135	1000	177,5	1525	6275
	M.	357,5	1562	0,10	914	9400	6400	1950	13625	138,50	1050	—	1560	6325
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30.XI	O.	356	1550	—	904	9375	6400	1900	13625	136	1000	177,5	1525	6300
	M.	357,5	1560	0,10	914	9425	6500	1950	13725	139	1050	—	1575	6350
	T.	—	1560	—	—	9425	—	—	—	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem					Kakao, Inglis	
Ameerika sort.	pd.	570—620			Ameerika	—
" " sõre Ameerika	"	610—640			Hollandi	—
A/S. Rotermanni tehaste jahud:					Kohvi, Rio, Santos	—
nisu, pehme, ...	"	460—595			"	—
" sõre	"	605—630			Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	—
" pehme, teised sordid	"	—			" Mexiko	—
Rukki jahud	"	245—260			Tee, lahtine Pekoe broken, Java	—
" püül	"	380—420			" " Orange Pekoe, Java	—
Nisu, Eesti	"	340—345			" " " " Tseiton	—
Rukis "	"	—			" " Moning, Hiina	—
" Vene, ...	"	218—220			Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	—
Kaerad, toidu, Vene	"	240—245			" Java ja Belgia	970—980
Odrad, õlle	"	—			" Tšehoslovaakia	—
Erned, rohelised, Eesti	"	400—440			Siirup, kartuli, B 42 ^o	725
" " Hollandi	"	760—780			" " B 38 ^o	—
Riis, Burma II.	"	540—560			" " Glucose	700
Kartulid, eksport fob Tallinn	"	80—			Sool, lahtine	41—42
" piirituse	"	—			Heeringad, Yarmouth, Mattie	tünn 3200—3300
Kartuli tärklis „Superieur“	"	550			" Shotti Mat Full	3650—3850
Piim, pudelites	ltr.	21			" " Mattie	3450—3500
Või, meierei, eksport	pd.	4520—4600			" Norra Full	—
Margariin, väljamaa	"	1680—2080			" Islandi	—
Juust, kohalik, Schweitsi.	pd.	2400—2600			Liha, sea, I. sort	pd. 1480—1680
" "	"	—			" looma, I. sort	450—800
Kaseiin	"	1000—1300			"	—
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	"	21—			Pekk, eksport. I s.	—
" " II. s.	"	18—19			Heinad, aasa	vaguniviisi

" ristik	—	Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	\$ 0,20
Õlikoogid, puuvillaseemne.	245	Pesusooda	pd. 200—210
" palmi	185—190	Seebikivi 72 ³ / ₀ , Inglis	" 540—580
" päevalille	255	Parafiin 102—110 ⁰ }	" 650—740
" soja	295	" 120 ⁰ —134 ⁰ }	" 850
Nisukliid	175—180	Parkimise ekstrakt	" 360
Rukkikliid.	160	Väävel, õie 98 ⁰ / ₀	kg. 525
Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars. 37,5—41,7 ⁵	Värvid, nigrosin vees sulav, välj.	kg. 1550
" " Mitkal, ekstra	29—30,75	" tsinkvalge Saksa roh. PZ. pd.	" 1500—1600
Lina, Liivi R.	10 pd. —	" " Prantsuse "	" 1200—1360
" Võru-Petseri	—	" tinavalge Inglise	" 300—350
Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ basis fr.Tall.	—	" ooker Prants.	" 605
" külvi 98—99	pd. —	Väetisained Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	" 615—625
Takud, Codilla I.	—	" 17-18 ³ / ₀ fr. Tallinn.	" 560—
" " II.	—	" Superfosf. E. T. K. must kukk	" 445
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	55—57	(k. 6 pd.) 18—20 ⁰ / ₀ fr. Tallinn.	" 605
" " Newcastle	53—54	" Thomasjahu k.100kg. 15-17 ⁰ / ₀	" 615—625
" sepa	61—62	" Kaalisool, 30 ⁰ / ₀ , kott 6 pd. frkojaam	" 445
Koks, valu	95—100	" " 40 ⁰ / ₀	" 605
" gaasi	85	" Kainiit 12 ⁰ / ₀ lahtine	pd. —
Põlevkivi, I. sort	10	" Norra salpeeter, kott 6 pd.	" 2100
Põlevkivi, II. sort	7,5	" Vosvoriit, Eesti 6 ⁰ / ₀	" 34 — 36
" III. "	5	Paber, rotatsioon	" 410
Raud, sordi	275—290	Tsement, Portland, Port-Kunda	" 745
" latt	—	pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	" 700
" vits	420—480	Tsement, Portland, Port-Kunda	" 690
" raud plekk	440—500	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	" 635
" " tsingitud	680—720	Tsement, Portland, Aseri „ Tallinn	" 100
Teras Inglis.	—	" " " fr. Aseri	" 110—130
" Saksa	—	Kriit, toores	" —
" nikkel	—	" pestud	" 260—275
" vedru	450—500	Asfalt	" 300—350
" valu	—	Tõrv, kivi	" 35—40
" tööritstade	1000—1100	" puu	" —
" talla	325—350	Lubi	" —
Malm	220—230	"	" —
Inglisina	6000—6200	Gips, tükides frko Isborsk	" —
Seatina	850—875	" jahvatatud "	" 70
Vask, plekk punane	4000—4800	" krohvimise, loko	" 6100
" " valge	3600—4600	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	" —
Tsink-plekk	1600	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	" —
"	—	Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	" —
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	480—	Puumaterjalid	" —
" Ameerika	460—500	"	" —
" solaar	—	" IV s.	" —
" auto Vacuum Comp	1200—1400	" propsid; 7×7	" —
" auto	650—750	" liiprid	" —
Tsilindriõli, Vene	500—650	Põletispuud, sega 20 ⁰ / ₀ okaski, k. sld.	" 5000—5200
" Ameerika	48)—680	"	" —
Põlevkivi õli	200—240	Nahk, talla, Eesti kodumaa too-	" 4400—4600
" pigi	300	resnahast valmistud . pd. I s.	" 5000—5200
Nafta, Vene	220—230	Nahk, talla, Ameer. tooresn. val-	" 4400—4600
" Ameerika	170—190	mist. . . . . I sort	" 5850—5850
Petrooleum, Vene	225—235	Nahk talla, Ameer. tooresn. val-	" —
" Ameerika	225—235	mist. . . . . II sort	" —
Bensiin, Vene	620—	Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	" —
" Ameerika	620—	Toores nahk väiksed ja suured	" —